

Справа «Шмідт проти Франції» (“Schmidt v. France”)

У рішенні, ухваленому 26 липня 2007 року у справі *«Шмідт проти Франції»*, Суд постановив, що:

- не було порушення ст. 8 Конвенції щодо факту взяття дочки заявників під державну опіку та застосування до них обмежень на контакти з дівчинкою;
- було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції стосовно факту ненадання касаційному суду звіту судді-доповідача у справі;
- було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції, взятої у поєднанні зі ст. 13 Конвенції, яке виявилось у недостатній ефективності розгляду та вирішення скарги заявників до касаційного суду.

Суд дійшов висновку про те, що сам факт визнання порушення був достатньою компенсацією моральної шкоди, якої зазнали заявники.

Обставини справи

Заявниками є Аксель Шмідт, громадянин Франції (1959 р. н.) та його дружина Делвін Шмідт, громадянка Нової Зеландії (1966 р. н.). Заявники мешкають у Новій Зеландії. Вони були членами євангельської протестантської церкви до часу її розпуску у 1990 році (церква називалася “Цитадель”).

У 1993 році проти п. Шмідта було порушено кримінальну справу за звинуваченням у фізичній образі дитини. У той самий час суддя у справах щодо дітей ухвалила рішення про передання трирічної дочки заявників під опіку Державного відділу соціального захисту та охорони здоров’я. Суддя мотивувала своє рішення тим, що батька дівчинки було звинувачено в домашньому ув’язненні, неналежній опіці та фізичній образі дітей. Суддя відзначила, зокрема, що заявники, як й інші батьки-члени громади

“Цитадель”, виховували свою дочку Вікторію у такий спосіб, що її психологічний баланс та розвиток були, вочевидь, серйозно порушені.

У липні 1993 року було підтверджено рішення про передання дитини під державну опіку, і водночас заявникам було надано право на побачення з дівчинкою.

Згодом пані Шмідт повернулася до Нової Зеландії, аби об’єднатись зі своєю тамтешньою сім’єю. Вона народила другу дитину у березні 1995 року.

У липні 1995 року дід та бабця Вікторії (з боку батька дівчинки) отримали над нею опіку, зокрема з огляду на бажання самої дитини. Водночас батьків (заявників) було позбавлено права бачитись з Вікторією. Цей захід щодо заявників було підтверджено у судовому порядку в червні 1996 року, а згодом ще кілька разів, зокрема у серпні 1997 року, у травні 1998 року й у червні 1999 року. На даний час пані Шмідт мешкає в Північній Ірландії. Коли заявниця довідалась, що її дочку Вікторію мають охрестити в католицькій церкві, вона категорично заперечила проти такого кроку і зрештою не допустила, щоб це сталося.

Вперше за п’ять років після роз’єднання з дочкою пані Шмідт побачила Вікторію під час судового засідання у липні 1998 року. Однак жодних судових заходів вжито тоді не було.

Право на побачення з дочкою було поновлено для заявниці у червні 1999 року. У березні 2000 року цей захід було підтверджено у судовому порядку.

Більше того, у червні 2000 року після психологічної експертної оцінки ситуації права заявниці щодо дитини було розширено: п. Шмідт було надано можливість тимчасового проживання з дочкою. Хоча у тому самому судовому рішенні були підтверджені права бабусі та дідуся Вікторії на повну опіку над нею.

Зрештою п. Шмідт під час спільного проживання з дочкою упродовж 12-15 липня 2000 року у Франції таки вивезла Вікторію до Північної Ірландії. Після цього щодо заявниці через її відмову добровільно повернути дитину, було ухвалено постанову про її арешт. Керуючись Гаазькою конвенцією, органи влади Франції звернулися до компетентних органів Великої Британії із запитом про екстрадицію п. Шмідт та про забезпечення повернення Вікторії до Франції.

У серпні 2000 року Високий суд справедливості Північної Ірландії визнав повну опіку над Вікторією за її матір'ю. Водночас батькові дитини було надано право на побачення з дочкою за попередньою домовленістю з матір'ю дівчинки та за схваленням соціальної служби. Зрештою у березні 2001 року було відновлено права п. Шмідта щодо повної опіки над дочкою.

У грудні 2002 року суддя-слідчий у справі проти п. Шмідт постановив закрити кримінальне провадження щодо заявниці.

У грудні 2005 року п. Шмідта було визнано винним у заподіянні фізичної образи неповнолітнім Дж.А. і С.А. у 1989 та 1990 році відповідно. Відтак заявника було засуджено до 18 років ув'язнення з відтермінуванням виконання вироку.

Зміст рішення Суду

Заявники скаржились на порушення їхнього права на повагу до сімейного життя у зв'язку з тим, що їх позбавили можливості бути з дочкою. Вони також скаржились на несправедливість судового провадження у їхніх справах.

Заявники зазначали про порушення ст. 8, 6 і 13 Конвенції.

Суд дійшов висновку про те, що допоміжні освітні заходи, які суддя у справах дітей наказав провести щодо Вікторії, а також наступне взяття дівчинки під опіку соціальної служби та згодом під опіку дідуся і бабусі

становили втручання у здійснення заявниками права на повагу до їх сімейного життя. Суд зауважив, що втручання відбулося згідно закону і відповідало законній цілі – захисту здоров'я і прав та свобод Вікторії. Отож, Суду залишалось вирішити, чи було згадане втручання «необхідним у демократичному суспільстві».

Суд передусім вирішив дослідити причини, які наводились національними судами у їх рішенні про взяття Вікторії під державну опіку. Суд відзначив, що суддя у справах дитини мотивувала своє рішення передусім тією обставиною, що заявника, батька Вікторії, було засуджено за злочини проти неповнолітніх. Крім того, підставою судового рішення стали звіти Державного відділу соціального захисту та охорони здоров'я, а також свідчення третіх осіб про те, що батьки-члени громади «Цитадель», окрім іншого, відсторонювали своїх дітей від зовнішнього світу, який вони вважали сатанинським, зобов'язували дітей дотримуватися суворого і частого посту, всіляко обмежували час їхнього сну та зазвичай завдавали дітям ударів паском чи рукою. Отож, національні суди вирішили, що такі обставини виховання, цілком імовірно, могли загрожувати психологічному балансу та розвитку Вікторії. Зважаючи на інтереси дитини, які мають передусім братися до уваги у таких справах, Суд дійшов висновку, що згадані обставини були достатніми для передання дівчинки під державну опіку.

Далі Суд розглянув підстави, які наводились національними судами для продовження дії рішення про зміну опікунів дитини. Суд відзначив, що кожному наступному судовому рішенню про продовження попереднього судового наказу передувало серйозне та ретельне вивчення ситуації заявників з огляду на інтереси дитини.

Суд також дослідив питання про те, чи суддя у справах дитини, вирішуючи справу заявників, вжила заходів для збереження зв'язку між Вікторією та її батьками. Суд відзначив, що компетентні органи чимало

зробили для досягнення цієї мети. Натомість, невдачі із застосуванням посередницьких програм та програми підтримки мали місце через протидію саме з боку заявників.

Суд вказав, що пані Шмідт, до того ж, не була цілком позбавлена можливості долучатися до процесу виховання своєї дочки. Адже вона змогла перешкодити бажанню бабці і діда охрестити Вікторію.

Суд зрештою дійшов висновку, що причини, через які компетентні органи ухвалили рішення про передання дівчинки під державну опіку та згодом під опіку її родичів, були не тільки належними, але й достатніми з огляду на цілі ч. 2 ст. 8 Конвенції. На думку Суду, компетентні органи вжили усіх необхідних у цій ситуації заходів. Тому Суд постановив, що не було порушено ст. 8 Конвенції стосовно факту переведення Вікторії під сторонню опіку та застосування обмежень на контакти дівчинки з її батьками.

Суд далі розглянув скаргу на порушення ст. 6 Конвенції. Спираючись на свої рішення у попередніх аналогічних справах, Суд постановив, що ненадання касаційному суду звіту судді-доповідача у справі заявників було порушенням ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Далі Суд розглянув питання щодо ефективності рішення касаційного суду у справі заявників. Суд зауважив, що касаційний суд постановив своє рішення у березні 2002 року, тобто після трьох років з часу прийняття скарги заявників до розгляду. Суд у зв'язку з цим вказав, що у той час вже не було насправді необхідності у тому, аби касаційний суд ухвалював рішення. Адже рішення про передання дитини під державну опіку було змінено суддею, який його первинно ухвалив (місцевий суддя застосував у справі нові заходи).

Суд нагадав, що справи щодо повернення опіки над дитиною потребують нагального розгляду та вирішення, оскільки сплив часу може мати незворотні наслідки для взаємин між батьками та дітьми, котрі

змушені проживати окремо. Тому Суд постановив, що було порушено ч. 1 ст. 6 Конвенції, взяту у поєднанні зі ст. 13 Конвенції, оскільки скарга заявників до касаційного суду не виявилась ефективною.